

BOEKBESPREKING

Het graafschap Holland in wording

In de schitterende middeleeuwse entourage van het Muiderslot werd op woensdagmiddag 6 november 1991 het boek *Holland in wording. De ontstaansgeschiedenis van het graafschap Holland tot het begin van de vijftiende eeuw* zijnde de neerslag van het vijfde Muiderberg symposium ten doop gehouden. Een entourage om ja-
loers op te zijn.

Gezien de toegestane omvang van de recensie is het niet mogelijk alle artikelen te bespreken. Vandaar een selectie naar persoonlijke voorkeur.

De bundel opent met een artikel van prof. dr D.P. Blok. Zijn uitgangspunt is de vermaarde publicatie van I.H. Gosses uit 1915 getiteld 'De vorming van het graafschap Holland'. De ontwikkelingen sinds Gosses worden door de auteur tegen het licht gehouden. Vooral het werk van Oppermann krijgt veel aandacht, omdat die nogal wat correcties aanbracht op het werk van Gosses. Blok laat zien waar Gosses achterhaald is en waar deze nog steeds gelijk heeft. De bodemkunde, de ontginningsgeschiedenis en de archeologie krijgen bij de auteur speciale aandacht. Tenslotte wijdt Blok enige bladzijden aan een belangrijke vondst van Gosses, de zg. botting (een oude belasting) en probeert de oorsprong ervan te traceren.

Dr J.M.A. Coenen gaat in 'Graaf en grafelijkheid in de dertiende eeuw' na hoe de grafelijke raad in de dertiende eeuw functioneerde. In deze eeuw was de grafelijke raad nog geen gevestigd instituut. De graaf liet zich zowel door raadslieden bijstaan als ook door een wijdere groep van grafelijke leenmannen. Een scheiding tussen deze twee groepen is moeilijk vast te stellen. De betrekkingen tussen de graaf en de adel lijken van cruciaal belang bij de mobilisering en verwezenlijking van de vorstelijke macht. De graaf is nog immer de *primus inter pares*. Door middel van het cultiveren van verwantschappen, het verstrekken van gunsten en privileges probeert de graaf ten minste een deel van de adel voor zich te winnen.

Prof. Cordfunke bespreekt de claim van Floris

V op de Schotse troon. In de jaren '50 kwam men er achter, dat deze claim veel zwaarder heeft gewogen dan men op het eerste gezicht zou vermoeden. Floris kon op het proces over de opvoeding niet de voor zijn zaak zo belangrijke documenten overleggen. Er bestaan aanwijzingen dat Floris met één der pretendentes een overeenkomst zou zijn aangegaan om een andere pretendent buiten de deur te houden. In dit politieke schaakspel heeft Floris uiteindelijk aan het kortste eind getrokken. De vraag blijft echter of dit door de graaf van te voren was voorzien of dat hij het slachtoffer is geworden van een politiek steekspel.

Drs J.G. Smit onderzoekt de reislustigheid van de graven tot 1425. Verdeelden de graven uit het Hollandse huis hun bestuurlijke aandacht over twee gewesten (Holland en Zeeland), vanaf Jan II komt er een derde graafschap bij nl. Henegouwen. Wanneer het Henegouwse huis wordt opgevolgd door het Beierse wordt ook het hertogdom Neder-Beieren Straubing aan de territoria toegevoegd. Dank zij de rekeningen van de grafelijke kost, de rubrieken 'bodelonon', 'offerandes', 'groot en klein fourein' in de trossiersrekeningen, de oorkonden en brieven en de verhalende bronnen is voor vele jaren van het grafelijk regiment van dag tot dag een opgave te doen van de grafelijke reizen en verblijfplaatsen. Aan de hand van zo'n gereconstrueerd itinerarium van de graven gaat Smit uitvoerig in op het reizen verblijfsgedrag van deze vorsten. Zijn betoog wordt door overzichtelijke tabellen ondersteund. Om de verschillende gebieden te kunnen bezoeken moesten de Hollandse graven vaak door andere vorstendommen reizen. Om van Holland naar Henegouwen te kunnen komen was het noodzakelijk goede relaties te onderhouden met Vlaanderen of Brabant. Uit het itinerarium wordt ook duidelijk dat Den Haag niet altijd de permanente grafelijke residentie geweest is.

Dr D.E.H. de Boer stelt de vraag of er wel gesproken kon worden van een voltooid graafschap. Binnen Holland lagen tal van gebieden die onttrokken waren aan de grafelijke macht. Een voorbeeld hiervan waren de 'Bloise' goederen. Steden als Gouda, Schoonhoven en Stein

maakten hiervan deel uit. Een andere heerlijkheid, die aan het einde van de veertiende eeuw een bedreigende 'staat-in-de-staat' dreigde te worden, was het Land van Arkel. Naarmate de wenselijkheid van een sterker centraal bestuur opgang deed, zag de graaf zich genoodzaakt door financiële nood delen van zijn rechten en inkomsten af te staan. Het graafschap bleef daardoor tot de Bourgondische tijd een 'onvollendete'.

Niet alleen aan de inhoud maar ook aan de uitvoering van het boek is veel zorg besteed. Het Comité Oud Muiderberg kan terecht trots zijn op het eindprodukt. Het is een boek dat zeer de moeite waard is, en waarvan de prijs laag genoemd mag worden in verhouding tot de kwaliteit.

W.J.D.

Holland in wording. *De ontstaansgeschiedenis van het graafschap Holland tot het begin van de vijftiende eeuw.* Onder redactie van D.E.H. de Boer, E.H.P. Cordfunke, F.W.N. Hugenholtz. (Verloren, Hilversum 1991) f35,-. ISBN 90-6550-237-8.

De gedenksteen voor Cornelis van Rheenen

Op de artikelen over de redding van Antonius Tilburgs door Cornelis van Rheenen kwamen veel reacties binnen. Eén daarvan willen we de lezers niet onthouden. In het laatste artikel (EP. 1991/3, pag. 77) werd gesteld dat de gedenksteen voor Van Rheenen niet werd bevestigd aan zijn nieuwe woonhuis Hortensiastraat 19. De heer S. Harkema (1902) schreef daarover het volgende: *vijf jaar oud kwam ik te wonen Silenestraat 20 daarna no. 7 (hoek Hortensiastraat) waar mijn vader een winkeltje begon: sigaren-koffie-thee-schrijfwaren-Bijbels, enz. In 1913 vestigde hij zich in de Havenstraat als boekverkoper en dat is de oorsprong van Harkema's Boekhandel. Als jongen speelde ik dus in de Silenestraat en Hortensiastraat. En daar prijkte de steen in volle glorie aan de muur*

Tot zover de heer Harkema, die we graag bedanken voor deze correctie uit de eerste hand. Het wordt bevestigd door een mededeling in De Gooi- en Eemlander van 11 december 1947. Uit andere bronnen is bekend dat Kees van Rheenen van 1904 tot 1920 in de Hortensiastraat woonde. We mogen dus aannemen dat de gedenksteen gedurende deze periode daar aangebracht was.

JAN RINKE TEKENDE DEZE PRENT TER GELEGENHEID VAN DE
OPENING IN 1918

boekhandel

ROZENBEEK

heeft „LETTERLIJK” alles

SCHOUTENSTRAAT 2 TEL.: 035-47615 HILVERSUM